

ARCHEOLOGIA BARBARZYŃCÓW 2008:
POWIĄZANIA I KONTAKTY W ŚWIECIE BARBARZYŃSKIM

ARCHÄOLOGIE DER BARBAREN 2008:
BEZIEHUNGEN UND KONTAKTE IN DER BARBARISCHEN WELT

COLLECTIO ARCHAEOLOGICA RESSOVIENSIS

TOMUS XIII

COLLEGIUM EDITORUM

Sylwester Czopek, Michał Parczewski,
Andrzej Pelisiak, Zbigniew Pianowski, Aleksander Sytnyk,
Marcin Wołoszyn

Fundacja Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego
Instytut Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego

Maciej Karwowski, Eduard Droberjar (eds.)

**Archeologia Barbarzyńców 2008:
powiązania i kontakty w świecie barbarzyńskim**

Materiały z IV Protohistorycznej Konferencji
Sanok, 13–17 października 2008

**Archäologie der Barbaren 2008:
Beziehungen und Kontakte in der barbarischen Welt**

Materialien aus der IV. Frühgeschichtlichen Konferenz in Sanok
13.–17. Oktober 2008

Recenzenci
prof. dr Michael Erdrich
prof. PhDr. Klára Kuzmová, CSc

Redakcja tomu
Maciej Karwowski, Eduard Droberjar

Redakcja techniczna
MITEL

Korekta
Autorzy, Redakcja

Tłumaczenia
Katarzyna Łyp, Hazel Pearson, Maciej Karwowski i Autorzy

Ilustracja na okładce
Złota moneta celtycka z Trepczy koło Sanoka
ze zbiorów Muzeum Historycznego w Sanoku
fot. Dariusz Szuwalski

© Copyright by Instytut Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego
© Copyright by Mitel

ISBN 978-83-7667-026-3

WYDAWCA

mitel

35-205 Rzeszów, ul. Warszawska 5/7, tel./fax 017 861-26-69, 852-13-62

Spis treści Inhaltsverzeichnis

Maciej Karwowski, Eduard Droberjar	
Przedmowa	9
Vorwort	10
Przemysław Dulęba	
Przemiany kulturowe w zachodniej Małopolsce w okresie od III do I wieku przed Chr.	
Przyczynek do kontaktów między Celtami a Germanami	11
Kulturveränderungen im westlichen Teil von Kleinpolen im 3.-1. Jh. vor Christus.	
Beitrag zu den Kontakten zwischen den Kelten und Germanen	34
Piotr Łuczkiwicz, Martin Schönfelder	
Gesellschaftsstruktur und Zentralorte – auf der Suche nach strukturellen Gemeinsamkeiten	
in Latène- und Przeworsk-Kultur	37
Struktura społeczna i miejsca centralne – w poszukiwaniu powiązań strukturalnych	
pomiędzy cywilizacją lateńską a kulturą przeworską	50
Gertrúda Březinová	
Neskorolaténske osídlenie Nitry	55
Die spätlatènezeitliche Besiedlung von Nitra	69
Julie Clerc	
Chronology and characterisation of Celtic finds in Ukraine	71
Chronologia i charakterystyka celtyckich znalezisk na Ukrainie	76
Radoslav Čambal, Miloš Gregor, Katarína Harmadyová, Eva Halásová, Natália Hlavatá-Hudáčková	
Dácka keramika z bratislavského oppida a Devína	77
Dakische Keramik aus dem Bratislavaer Oppidum und aus Devín	96
Iwona Florkiewicz	
Monety geto-dackie z obszaru Polski – nowe dane	101
Die geto-dakischen Münzen auf dem Gebiet Polens – neue Daten	120
Tomasz Bochnak, Grzegorz Kieferling (†)	
Srebrna głowa byka wydobyta z Sanu w Radymnie	123
Der silberne Stierkopf aus dem San-Fluss in Radymno	141
Michał Parczewski	
Nowe dane o lokalizacji i okolicznościach odkrycia srebrnej głowy byka z Radymna	145
Neues zum Fundort und zu den Fundumständen des silbernen Stierkopfes aus Radymno	171
Eduard Krekovič	
Počiatky doby rímskej na Slovensku	177
Die Anfänge der römischen Kaiserzeit in der Slowakei	185

Vladimír Varsík, Péter Prohászka	
Nové poznatky o osídlení Velkého Žitného ostrova v dobe rímskej	187
Neue Angaben zur Besiedlung der Großen Schüttinsel in der römischen Kaiserzeit	207
Ján Beljak	
Osídlenie vo Zvolene v dobe rímskej na príklade osád Haputka a Balkán	211
Die Besiedlung in Zvolen in der römischen Kaiserzeit am Beispiel der Siedlungen aus Haputka und Balkán	226
Vladimír Turčan	
Zázemie rímskej stanice v Stupave	229
Das Umfeld der römischen Station in Stupava	236
Eduard Droberjar, David Vích	
Ke kontaktům mezi východními Čechami a Moravou v počátcích doby římské	237
Zur Verbindung zwischen Ostböhmen und Mähren in den Anfängen der römischen Kaiserzeit	246
Jan Jílek	
Doklady kontaktů mezi polabskými Germány, przeworskou a wielbarskou kulturou ve východních Čechách	249
Evidence of contacts among Przeworsk population, Wielbark culture and Elbeland Germans in East Bohemian territory	281
Jana Němcová, Daniela Marešová, František Kašpárek, Jan Jílek	
Sídlíště z doby římské z Litomyšle a Starého Města u Moravské Třebové (Příspěvek k poznání doby římské na česko-moravském pomezí)	285
Die kaiserzeitlichen Siedlungen in Litomyšl und Staré Město bei Moravská Třebová (Ein Beitrag zur Erforschung der römischen Kaiserzeit in der Böhmischo-mährischen Höhe)	303
Pavel Hušták, Jaroslav Jiřík	
Osídlení z doby římské v Praze-Hloubětíně „Zahrady nad Rokytkou“	305
The settlement of Prague-Hloubětín “Zahrady nad Rokytkou” during the Roman Period	351
Jan Procházka	
Osídlení z pozdní doby římské v Praze – Čimicích	353
Late Roman age settlement in Prague – Čimice	362
Anna Lasota, Szymon Pawlikowski	
Osadnictwo kultury puchowskiej w rejonie podkrakowskim na przykładzie osady w Wieliczce stan. XI	363
The Púchov-Culture settlement in the Krakow region. The case of Wieliczka, site XI	375
Justyn Skowron	
Skupisko osadnicze kultury przeworskiej pomiędzy dolną Skierniewką a dolną Rawką w strefie zasiedlenia doliny Bzury. Nowe odkrycia i obserwacje	377
Die Siedlungskonzentration der Przeworsk Kultur zwischen den Niederläufen der Flüsse Skierniewka und Rawka in der Besiedlungszone des Bzuratal. Neue Entdeckungen und Beobachtungen	389
Magdalena Wilk	
Osada z okresu rzymskiego w Terliczce, pow. rzeszowski, stan. 7	393
Die Siedlung der Römerzeit von Terliczka, Kreis Rzeszów, Fst. 7	406
Віктор Войнаровський	
Вичинка шкіри на землях Східного Прикарпаття за пізньолатенського часу – раннього середньовіччя: причини та рівні спеціалізації	407
Leather working in the East Carpathian area during the Late La Tène Period – Early Middle Ages: reasons and levels of specializations	430

Igor Bazovský	
Doklady výroby spôn v naddunajskom barbariku	433
Belege für die Fibelherstellung im Barbaricum nördlich der Donau	438
Piotr N. Kotowicz	
Piec garncarski kultury przeworskiej z miejscowości Niedźwice, pow. sandomierski, stan. 11	439
Potter's kiln of the Przeworsk Culture from Niedźwice, Sandomierz district, Site 11	450
Daniel Bursák	
Pozoruhodný nález ze starší doby římské z Prahy-Dolních Počernic	453
Ein bemerkenswerter Befund aus der älteren römischen Kaiserzeit von Prag-Dolní Počernice	460
Katarzyna Zuch	
Puchary fałdziste z terenu środkowoeuropejskiego Barbaricum jako przykład adaptacji wzorców rzymskich	461
Indented beakers of European <i>Barbaricum</i> as the example of adaptation of Roman influences	477
Jakub Halama, Tomáš Zeman	
Nálezy žernovů z kontextů doby římské v Čechách a na Moravě	479
Finds of rotary querns from the context of the Roman period in Bohemia and Moravia	530
Zdeněk Beneš, Miriam Nývltová Fišáková	
„Pohřby psů“ na sídlištích doby římské v Čechách: současný stav poznání	531
“Dog burials” on settlements of the Roman Period in Bohemia: current state of research	542
Bożena Józefów	
Problematyka badań miejsc kremacji	543
The problem of researching cremation sites	557
Daniel Żychliński	
Groby szkieletowe ludności kultury przeworskiej z Wielkopolski jako przejaw obcych wpływów w obrzędowości pogrzebowej na przykładzie zespołu nr 70 z Wymysłowa, pow. Gostyń, woj. wielkopolskie	559
Körperbestattungen der Przeworsk-Kultur in Großpolen als Zeichen fremder Einflüsse. Fallbeispiel Wymysłowo, Grab 70	566
Jaroslava Ruttkayová	
Pohrebisko vo Veľkom Cetíne a Ponitrie v kontexte nálezov przeworskej a wielbarskej kultúry	567
Das Gräberfeld in Veľký Cetín und das Nitra-Gebiet im Zusammenhang mit den Funden der Przeworsk- und Wielbark-Kultur	576
Agnieszka Reszczyńska	
Netypický pohřeb z Brozan nad Ohří (okr. Litoměřice) a jeho možná výpověď o ruční textilní výrobě v době římské	579
Die untypische Bestattungsweise aus Brozany am Fluss Eger (Bez. Leitmeritz) und ihre mögliche Aussage über die textile Handarbeit in der römischen Kaiserzeit	592
Jana Kuljavceva Hlavová	
Brozany nad Ohří – antropologie jednoho skeletu z doby římské	595
Brozany nad Ohří – Anthropologie eines Skeletts aus der Römerzeit	600
Mirosław Rudnicki	
Nowe odkrycie zapinki typu Plenița-Tumiany z Piecek, pow. mragowski, na tle znalezisk z Polski północno-wchodniej	601
Zur Entdeckung einer Fibel vom Typ Plenița-Tumiany aus Piecki, Kreis Mragowo, vor dem Hintergrund der Funde aus dem nord-östlichen Polen	614
Pavel Kubálek	
Tafonomie pohřebišť z doby stěhování národů v Praze-Zličíně. Předběžná zpráva	615
Taphonomy of the Migration Period burial ground in Prague-Zličín. Preliminary report	626

Program IV Protohistorycznej Konferencji w Sanoku	627
Programm der IV. Frühgeschichtlichen Konferenz in Sanok	627
Lista uczestników IV Protohistorycznej Konferencji w Sanoku	633
Teilnehmerliste der IV. Frühgeschichtlichen Konferenz in Sanok	633

Przedmowa

Niniejsza publikacja „Archeologia Barbarzyńców 2008” jest rezultatem IV Protohistorycznej Konferencji, która odbyła się w Sanoku w dniach 13–17 października 2008. Konferencja została zorganizowana przez Instytut Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego we współpracy z Muzeum Historycznym w Sanoku, katedrą Archeologii Uniwersytetu Hradec Králové i Instytutem Archeologii Akademii Nauk Republiki Czeskiej w Brnie. Do Protohistorycznych Konferencji odbywających się do tej pory zawsze na terenie Republiki Czeskiej (Kounice 2005, České Budějovice 2006 i Mikulov 2007) dołączyła po raz pierwszy konferencja zagraniczna, której uczestnicy w ramach zorganizowanej wycieczki mieli także możliwość zwiedzenia najważniejszych stanowisk archeologicznych okolic Sanoka. Podziękowania za wspólną organizację tego spotkania należą się nie tylko kierownictwu Instytutu Archeologii w Rzeszowie oraz Muzeum Historycznego w Sanoku, lecz także wszystkim uczestnikom, którzy dzięki swoim wykładom i prezentacjom przyczynili się do owocnej dyskusji i prawdziwie twórczej atmosfery.

Dzięki licznemu udziałowi polskich, czeskich i słowackich kolegów, jak również archeologów z Francji, Niemiec i Ukrainy mieliśmy okazję wysłuchać ok. 40 wykładów, które odnosiły się przede wszystkim do głównego tematu konferencji, czyli powiązań i kontaktów pomiędzy barbarzyńcami. Bardzo dynamiczne relacje międzykulturowe w okresie protohistorycznym oraz wzajemne powiązania i wpływy kultur okresu lateńskiego i rzymskiego na terenie europejskiego *Barbaricum* można odtwarzać na podstawie wyników nowych badań i znalezisk. Oddziaływania kultury przeworskiej, wpływy i importy z terenów prowincji rzymskich, jak również elementy swebskie i wielbarskie stanowiły kulturową siłę napędową w wielu rejonach Europy Środkowej.

W niniejszej publikacji „Archeologia Barbarzyńców 2008” zamieszczone są referaty i komunikaty dotyczące kontaktów międzykulturowych w okresie lateńskim i rzymskim na terenie Polski, Republiki Czeskiej, Słowacji i Ukrainy. Podczas konferencji możliwe było także zaprezentowanie nowych znalezisk i wyników wykopalisk zarówno w formie wykładów, jak i poprzez tzw. postery, co stało się już tradycją w trakcie poprzednich spotkań. Do wydanych dotychczas trzech tomów „Archeologie barbarů 2005” (Praga 2006), „Archeologie barbarů 2006” (České Budějovice 2007) i „Archeologie barbarů 2007” (Brno 2008) dołącza zatem tom czwarty: „Archeologia Barbarzyńców 2008” (Rzeszów 2009).

Rzeszów i Hradec Králové, październik 2009

Maciej Karwowski, Eduard Droberjar

Vorwort

Der vorliegende Sammelband „Archeologia Barbarzyńców 2008“ (Archäologie der Barbaren 2008) bildet das Ergebnis der IV. Frühgeschichtlichen Konferenz, die vom 13. bis 17. Oktober 2008 in Sanok abgehalten worden ist. Dieses Treffen wurde vom Archäologischen Institut der Universität Rzeszów in Zusammenarbeit mit dem Historischen Museum in Sanok, dem Lehrstuhl für Archäologie der Universität Hradec Králové und dem Archäologischen Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik in Brünn organisiert. An die bisher auf dem Gebiet der Tschechischen Republik veranstalteten Frühgeschichtlichen Konferenzen (Kounice 2005, České Budějovice 2006 und Mikulov 2007) hat sich somit die erste ausländische Tagung angeschlossen, in deren Rahmen auch eine Exkursion in die Umgebung der Stadt Sanok stattfand. Für die ausgezeichnete Organisation dieses Treffens gebührt nicht nur der Leitung des Archäologischen Instituts in Rzeszów und dem Historischen Museum in Sanok Dank, sondern auch allen Teilnehmern, die durch ihre Beiträge zu einer fruchtbaren Diskussion und einer wahrlich schöpferischen Atmosphäre beigetragen haben.

Unter zahlreicher Beteiligung von polnischen, tschechischen und slowakischen Kollegen sowie einer französischen Archäologin und jeweils eines deutschen und ukrainischen Archäologen wurden etwa vierzig Beiträge vorgetragen, die sich vor allem mit dem Hauptthema der Konferenz befassten, und zwar mit den inter-barbarischen Beziehungen und Kontakten. Die sehr dynamischen Beziehungen, die in die frühgeschichtliche Zeit herrschten, und eine gegenseitige Verbindung und Beeinflussung der Kulturen der Latène- und römischen Kaiserzeit auf dem Gebiet des europäischen *Barbaricum*s, sind aus immer wieder neuen Erkenntnissen und Funden zu erschließen. Insbesondere das Wirken der Przeworsk-Kultur und die Einflüsse und Importe aus dem Raum der römischen Provinzen, aber auch suebische und Wielbark-Elemente, haben eine kulturelle Triebkraft in zahlreichen Regionen Mitteleuropas dargestellt.

Im Sammelband „Archäologie der Barbaren 2008“ werden vielerlei Beiträge zu den interkulturellen Kontakten in der Latène- und Römerzeit auf dem Gebiet Polens, der Tschechischen Republik, der Slowakei und der Ukraine präsentiert. Daneben war es anlässlich der Konferenz auch möglich, wie es bereits auf den vorangehenden Sitzungen Sitte gewesen war, neue Funde und Ausgrabungen sowohl in Form von Vorträgen als auch auf Postern vorzustellen. An die bisherigen Konferenzbände „Archäologie der Barbaren 2005“ (Prag 2006), „Archäologie der Barbaren 2006“ (České Budějovice 2007) und „Archäologie der Barbaren 2007“ (Brno 2008) schließt somit als vierter Band die „Archäologie der Barbaren 2008“ (Rzeszów 2009) an.

Rzeszów und Hradec Králové, im Oktober 2009

Maciej Karwowski, Eduard Droberjar